

in the organization of the educational environment]. *STEM education: scientific and practical aspects and prospects for the development of the modern education system: All-Ukrainian Scientific and Pedagogical Advanced Training*, Odesa, 18 October – 26 November 2021. Odesa: Helvetica Department of Education.

6. World Bank. 2020. *Western Balkans Regular Economic Report, No. 17, Spring 2020: The Economic and Social Impact of COVID-19*. Washington, DC: World Bank.

УДК 373.3.022(477):001.891"200"(045)

ПЕДАГОГІКА ТА МЕТОДИКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ (поч. ХХІ ст.)

Фізеши О.Й., Інна Гафинець

PEDAGOGY AND METHODOLOGY OF PRIMARY EDUCATION IN UKRAINE IN SCIENTIFIC RESEARCH (beginning of the 21st century)

Fizeshi Oktaviia, Hafynets Inna

У статті проаналізовано сутнісні характеристики понять «педагогіка та дидактика початкової освіти», «методика початкової освіти». З'ясовано основні напрямки сучасних наукових досліджень у галузі педагогіки та методики початкової освіти в контексті реалізації Державного стандарту початкової освіти на початку ХХІ століття. Систематизовано дисертації, які захищені в установах Національної академії педагогічних наук України в період з 2002-2012 рр. як провідної наукової організації у галузі освіти, педагогіки і психології, що здійснює провідне методологічне та науково-методичне забезпечення розвитку освіти, розробляє її законодавчу та нормативну базу, створює концепції розвитку освіти, в тому числі й початкової.

Ключові слова: педагогіка, методика початкової освіти, Державний стандарт початкової освіти, Національна академія педагогічних наук України.

The article analyzes the essential characteristics of the concepts "pedagogy and didactics of primary education", "methodology of primary education". The main directions of modern scientific research in the field of pedagogy and methods of primary education in the context of the implementation of the State Standard of Primary Education at the beginning of the 21st century have been clarified.

Purpose - identification and analysis of the main directions of scientific research, the object of which is the development of pedagogy and methods of primary education in Ukraine.

Methods: content analysis of scientific research with the aim of identifying and classifying the main directions of scientific research on the development of pedagogy and methods of primary education in Ukraine.

Results & Conclusions. *The article analyzes the dissertations defended in the institutions of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine in the period from 2002 to 2012 as a leading scientific organization in the field of education, pedagogy and psychology, which carries out leading methodological and scientific-methodological support for the development of education, develops its legislative and regulatory framework, creates concepts for the development of education, including primary education. During the first decade of the XXI century. at the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 3 dissertations for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences and 59 candidate dissertations on pedagogy and methods of primary education were defended. Among them, a significant part is devoted to the issues of primary education methods, namely: methods of teaching*

native and foreign languages, natural science and social science disciplines, computer and technological literacy, etc. Regarding the pedagogy of primary education, the subject of scientific research was the formation of civic and patriotic culture, aesthetic culture, morality, family education and interaction with parents, the textbook as a means of education, the formation of primary education, the contribution of pedagogical personnel to the development of primary education, the formation of creative abilities of students primary school age, motivations for educational and cognitive activities, etc.

Key words: *pedagogy, primary education methodology, State Standard of Primary Education, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.*

Актуальність теми нашої публікації зумовлена підвищенням інтересу з боку держави, суспільства, науково-педагогічних працівників і вчителів-практиків до питань розвитку педагогіки та методики початкової освіти, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду, що уможливить оптимізацію організації освітнього процесу в сучасній початковій школі. Сьогодення в освітній сфері характеризуються впровадженням системної реформи загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2017), що має на меті створення школи, «в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, ..., а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті» [3] та реалізацією Державного стандарту початкової освіти (2018), що визначає мету сучасної початкової освіти як «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [2]. Концептуальне та змістове оновлення початкової освіти спонукає до проведення низки наукових досліджень, що спрямовані на вивчення особливостей розвитку педагогіки та методики початкової освіти України як у ретроспективі, так і на сучасному етапі розвитку педагогічної науки.

Насамперед, з'ясуємо сутність понять «педагогіка та дидактика початкової освіти», «методика початкової освіти». У педагогічному словнику С. Гончаренка педагогіка визначається як наука «про навчання та виховання підростаючих поколінь» [1, с. 250]. Початкова освіта є першим рівнем повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій, та, як зазначає О.Я. Савченко: «глибинний смисл самої назви початкова школа, або

початкова освіта, вказує на її первинність» [5, с. 33]. Відтак, «педагогіку початкової освіти» трактуємо як науку про навчання та виховання дітей молодшого шкільного віку, які водночас є здобувачами освіти на першому рівні повної загальної середньої освіти. Серед розділів педагогіки як науки, вагоме місце займає дидактика, що досліджує теорію і практику освіти та навчання, а дидактика початкової освіти є частиною загальною дидактики й має чітко окреслені об'єкти вивчення і застосування: цілі, зміст, закономірності та принципи навчання, методи та форми організації навчання, контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів молодшого шкільного віку. Педагогіка та дидактика початкової освіти тісно взаємодіють з методикою навчання, яка розробляє практичні рекомендації з вивчення окремих навчальних предметів, а саме: відбір змісту навчального матеріалу, методи та форми організації вивчення конкретного навчального предмету, діагности успішності учнів тощо. Як зауважує О. Савченко, «для початкової школи опора методик на дидактику особливо важлива, оскільки один вчитель викладає учням одного класу декілька предметів. Єдність вихідних теоретичних положень допоможе досягти цілісності початкової ланки» [5, с. 20-21]. Системність та міждисциплінарність педагогіки та методики початкової освіти зумовлюють широке поле для наукових досліджень, що мають як теоретичне, так і практичне значення та спрямовані на обґрунтування змісту, умов та засобів ефективності початкового навчання.

Зосередимося на даних, одержаних з офіційного сайту Національної Академії педагогічних наук (НАПН) та вітчизняних закладів вищої освіти, стосовно тематики дисертаційних робіт, у яких об'єктом наукових досліджень виступає педагогіка та методика початкової освіти. Зокрема, в нашій роботі ми зупинимося на дисертаціях, які захищені в установах НАПН України в період з 2002-2012 рр., адже саме ця наукова організація у галузі освіти, педагогіки і психології здійснює провідне методологічне та науково-методичне забезпечення розвитку освіти, розробляє її законодавчу та нормативну базу, створює концепції розвитку освіти, в тому числі й її початкової ланки. У табл. 1 на основі даних

сайту НАПН України подано перелік тем дисертацій, захищених упродовж 2002-2012 рр.

Таблиця 1
Педагогіка та методика початкової освіти у наукових дослідженнях
2002-2012 рр.

Рік	Захищені дисертації на здобуття наукового ступеня	
	доктора наук	кандидата наук
2002		<p>1. Мелешко В.В. Управління малокомплектними початковими школами різної структури / Інститут педагогіки АПН України;</p> <p>2. Кочубей Т.Д. Філософія дитинства в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;</p> <p>3. Ольшанський Д.В. Дидактичні умови використання коміксів у навчанні іноземних мов молодших школярів / Київський міжрегіональний інститут удосконалення вчителів ім. Б. Грінченка;</p>
2003		<p>4. Кондратюк С.В. Інтегративний підхід до виховання у молодших школярів здорового способу життя / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>5. Плахтій В.І. Формування моральної свідомості молодших школярів засобами дитячої літератури / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>6. Шарапова О.В. Педагогічні умови комплексної корекції девіантної поведінки молодших школярів/ Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>7. Коренева І.М. Розвиток спостережливості молодших школярів у процесі вивчення природничого матеріалу / Інститут педагогіки АПН України;</p>
2004	<p>1. Зоряка Н.М. Формування в учнів початкових класів орфографічної грамотності у навчанні російської мови як другої / Інститут педагогіки АПН України;</p>	<p>8. Голуб О.В. Формування самостійності учнів молодшого шкільного віку шкіл-інтернатів для дітей-сиріт у позаурочній діяльності / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>9. Заредінова Е.Р. Формування морально-ціннісних взаємин батьків і дітей молодшого шкільного віку в сучасній кримсько-татарській сім'ї / Інститут проблем виховання АПН України; наук. кер. – к.пед.н., ст.н.сп. В.Г.Постовий.</p> <p>10. Крюкова О.І. Формування ціннісних орієнтацій молодших школярів у процесі сприйняття музики / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>11. Сіданіч І.Л. Виховання культури взаємин батьків і дітей молодшого шкільного віку в сім'ї і школі / Інститут проблем виховання АПН України;</p>

		12. Страшний В.І. Виховання учнів початкових класів загальноосвітньої школи на родинних традиціях українського народу / Інститут проблем виховання АПН України;
2005	2. Кодлюк Я.П. Теорія і практика підручникотворення у галузі початкової освіти України (1960-2000р.) / Інститут педагогіки АПН України;	13. Басюк Н.А. Формування почуття відповідальності у молодших школярів / Інститут проблем виховання АПН України; 14. Гуцан Л.А. Виховання у молодших школярів позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу у процесі художньо-трудової діяльності / Інститут проблем виховання АПН України; 15. Демченко І.І. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва / Інститут проблем виховання АПН України; 16. Грушко О. В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі мовленнєвої діяльності / Інститут педагогіки АПН України;
2006		17. Анафієва Є.Р. Формування орфоепічних навичок українського мовлення першокласників в умовах поліетнічного середовища / Інститут педагогіки АПН України; 18. Петрук О.М. Розвиток мовленнєвих умінь молодших школярів під час вивчення граматичного матеріалу на засадах функціонально-комунікативного підходу / Інститут педагогіки АПН України; 19. Данченко І.О. Профілактика девіантної поведінки молодших школярів у навчально-виховному процесі / Інститут проблем виховання АПН України; 20. Прушковська О.Л. Формування у молодших школярів естетичних почуттів засобами художньо-творчого освоєння природи у позакласній роботі / Інститут проблем виховання АПН України; 21. Русин Г.А. Виховання учнів початкової школи на традиціях лемківської сім'ї / Інститут проблем виховання АПН України; 22. Удовиченко І.В. Наступність екологічного виховання учнів початкової та основної школи в курсах природничого циклу / Інститут проблем виховання АПН України; 23. Янченко О.Я. Формування у молодших школярів уміння працювати з підручником / Інститут педагогіки АПН України;
2007		24. Ващенко О.М. Формування умінь і навичок здорового способу життя учнів 1–4 класів шкіл-інтернатів / Інститут проблем виховання АПН України; 25. Гагарін М.І. Виховання морально-естетичних почуттів молодших школярів засобами української народної казки / Інститут проблем виховання АПН України; 26. Герлянд Т.М. Соціальний розвиток молодших школярів у групах подовженого дня / Інститут проблем виховання АПН України;

		<p>27. Грошовенко О.П. Формування у молодших школярів дбайливого ставлення до природи у позаурочній виховній роботі / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>28. Кивлюк О.П. Формування елементів комп'ютерної грамотності молодших школярів / Інститут педагогіки АПН України;</p> <p>29. Ліннік О.О. Дидактичні умови розвитку допитливості учнів 1 класу / Інститут педагогіки АПН України;</p> <p>30. Мантула Т.І. Наступність у формуванні цілісного сприйняття природи між дошкільною та початковою ланками освіти / Інститут педагогіки АПН України;</p> <p>31. Явоненко М.В. Система творчих завдань міжпредметного характеру як засіб розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів / Інститут педагогіки АПН України;</p>
2008		<p>32. Сіранчук Н.М. Розвиток образного мовлення молодших школярів у процесі навчання української мови / Інститут педагогіки АПН України;</p> <p>33. Генік М.С. Формування морально-етичних цінностей молодших школярів засобами українського народознавства / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>34. Діхтяренко З.М. Виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>35. Лавриненко О.М. Виховання в учнів початкових класів гуманістичних цінностей у позаурочній діяльності / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>36. Серих Л.В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності / Інститут проблем виховання АПН України;</p> <p>37. Сіліна Г.О. Педагогічні умови формування психосоціальної компоненти здоров'я молодших школярів / Інститут проблем виховання АПН України;</p>
2009		<p>38. Скальська О.В. Дидактичні умови добору і використання навчальних матеріалів на уроках іноземної мови у початковій школі / Інститут педагогіки АПН України;</p> <p>39. Федусенко Ю.І. Дидактична гра як засіб навчання іноземних мов молодших школярів / Інститут педагогіки АПН України;</p>
2010	<p>З. Тименко В.П. Теоретичні і методичні основи формування конструктивних умінь в учнів</p>	<p>40. Бекірова А.Р. Формування основ громадянської культури молодших школярів у позаурочній діяльності загальноосвітніх шкіл Автономної Республіки Крим / Інститут проблем виховання НАПН України;</p> <p>41. Волошин П.М. Виховання громадянськості молодших школярів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу / Інститут проблем</p>

	початкових класів / Інститут педагогіки НАПН України;	<p>виховання НАПН України;</p> <p>42. Гаряча С.А. Виховання основ етичної культури молодших школярів у навчально-виховному процесі / Інститут проблем виховання НАПН України;</p> <p>43. Качур М.М. Патріотичне виховання молодших школярів засобами художнього краєзнавства / Інститут проблем виховання НАПН України;</p> <p>44. Куб'як Н.І. Запобігання педагогічної занедбаності дітей молодшого шкільного віку з дистантних сімей / Інститут проблем виховання НАПН України;</p> <p>45. Кузьмич О.А. Виховання мовленнєвого етикету у дітей молодшого шкільного віку і сім'ї / Інститут проблем виховання НАПН України;</p> <p>46. Хмизова О.В. Формування лідерської позиції молодших школярів у позаурочній діяльності / Інститут проблем виховання НАПН України;</p>
2011		<p>47. Заліток Л. М. Книжка як засіб виховання молодших школярів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / Інститут педагогіки НАПН України;</p> <p>48. Будій Н. Д. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у роботі над текстом на уроках української мови / Інститут педагогіки НАПН України;</p> <p>49. Янко Н. О. Формування стилістичних умінь учнів 3-4 класів у процесі роботи над текстами різних типів / Інститут педагогіки НАПН України;</p> <p>50. Яновицька Н. І. Методика навчання української морфології учнів початкових класів шкіл з польською мовою викладання / Інститут педагогіки НАПН України;</p> <p>51. Мартинюк В. М. Розвиток методики навчання історії у початковій школі України в середині ХІХ – початку ХХ ст.) / Інститут педагогіки НАПН України;</p> <p>52. Алієва С. Р. Формування корс-культурних цінностей у дітей молодшого шкільного віку в школах Автономної Республіки Крим / Інститут проблем виховання НАПН України;</p> <p>53. Кіян О. І. Батьківсько-вчительська взаємодія як чинник морально-духовного виховання молодших школярів / Інститут проблем виховання НАПН України;</p> <p>54. Гармаш О. В. Дидактичні умови формування просторових уявлень в учнів початкової школи / Інститут педагогіки НАПН України;</p> <p>55. Хребтова Н. Р. Мотиваційний компонент у змісті підручників для початкової школи / Інститут педагогіки НАПН України;</p>
2012		<p>56. Вишник О. О. Методика мовленнєвого розвитку учнів 1-2 класів на засадах взаємодії різних видів мовленнєвої діяльності / Інститут педагогіки НАПН України;</p>

		<p>57. Грона Н. В. Формування у молодших школярів орфографічних умінь і навичок на основі знань про фонетичну і графічну системи української мови / Інститут педагогіки НАПН України;</p> <p>58. Палій Н. Т. Особливості навчання української грамоти учнів 2 класу шкіл з румунською мовою викладання / Інститут педагогіки НАПН України;</p> <p>59. Зубцова Ю. Є. Формування патріотичних якостей молодших школярів у взаємодії сім'ї та школи/ Інститут проблем виховання НАПН України.</p>
--	--	--

Джерело: [4].

Як видно з табл. 1, упродовж першого десятиліття ХХІ ст. у НАПН України було захищено 3 дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук та 59 кандидатських дисертацій. Серед захищених дисертацій значна частина присвячена питанням методики початкової освіти, а саме: методики навчання рідної та іноземної мови (16 робіт), природознавчих та суспільствознавчих дисциплін (6 робіт), комп'ютерної та технологічної грамотності (2 роботи) тощо. Щодо педагогіки початкової освіти, то предметом наукових досліджень виступало питання формування громадянської та патріотичної культури (6 робіт), естетичної культури (5 робіт), моральності (7 робіт), сімейного виховання та взаємодія з батьками (5 робіт), підручника як засобу виховання (5 робіт) та ін. Зазначимо, що тематика захищених дисертаційних робіт достатньо широка й багатоаспектна, та стосується, окрім зазначеного вище, питань становлення початкової освіти, внеску педагогічних персоналій у розвиток початкової освіти, формуванню творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку, мотивації навчально-пізнавальної діяльності тощо.

Разом з тим, перспективним напрямом подальших наукових розвідок є вивчення тематики дисертаційних робіт, захищених поза межами НАПН України, а саме в закладах вищої освіти та інших наукових установах нашої держави, у яких діють спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій, а також узагальнення та систематизація основних напрямів досліджень з педагогіки та методики початкової освіти.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 24.04.2023 р.).
3. Нова українська школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>. (дата звернення: 24.04.2023 р.).
4. Перелік тем дисертаційних досліджень, захищених в установах НАПН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://naps.gov.ua/ua/activities/training/topic_list/. (дата звернення: 01.05.2023 р.).
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник / О. Я. Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.

References

1. Honcharenko, S. 1997. Ukrainyskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv.
2. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>. [Accessed 24 April 2023].
3. Nova ukrainska shkola [New Ukrainian school]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>. [Accessed 24 April 2023].
4. Perelik tem dysertatsiinykh doslizhden, zakhyshchenykh v ustanovakh NAPN Ukrainy [List of dissertation research topics defended in the institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine]. Available at: https://naps.gov.ua/ua/activities/training/topic_list/. [Accessed 1 May 2023].
5. Savchenko, O. 2012. Dydaktyka pochatkovoї osvity [Didactics of primary education]. Kyiv: Hramota.

УДК 342.98:17:336.24.07(045)**ЕТИКА ПОВЕДІНКИ В РОБОТІ МИТНИЦІ**

Чеусова В. О.

ETHICS OF BEHAVIOR IN CUSTOMS OFFICE WORK

Cheusova Valeriia

У статті розглядається поняття етики державного службовця як окремого виду професійної етики. На думку автора, проблеми управління державною службою та пошук механізмів підвищення її ефективності є надзвичайно актуальними сьогодні. Особливу увагу приділено аналізу рівня корупції, як однієї з вагомих складових етики.

Ключові слова: етика поведінки, митний працівник, державна служба, корупція, індекс сприйняття корупції.

The article examines the concept of civil servant ethics as a separate type of professional ethics. In the opinion of the author, the problems of public service management and the search for mechanisms to increase its efficiency are extremely relevant today. Special attention is paid to the analysis of the level of corruption, as one of the important components of ethics.

Key words: ethics of behavior, customs officer, public service, corruption, Corruption Perceptions Index.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>